

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hírlője közöl minden hirdeményt egy negyedszert sorától öt krajczárért pög pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben a „Világ” szerkesztő hivatalában (Uri-utca 450 sz. a. Horvát-házban 1 emel.) félre postán 6, különben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a cs. k. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés a Világ szerkesztő-hivatalának cím alatt kértik beküldetni.

Tartalom.

Közgazdálkodási elméletek XIII. (Szorgalom) — Fővárosi hírek és események. — Halálhír. — Kinevezés. — Országgyűlési tudósítások. (Elsőleges közlés: az április 30. és május 1. és 2. 1844. 190 és 191. kerületi ülésekről.) — Folytatása az április 17. és 18. CXXXVIII és CXXXIX. főrendi országos ülés részletes rajzának. — Megyei és más vidéki közlések: Árva-megye közgyűléséről. Kassai hírek.

Spanyolország (Baszk küldöttség Madridban. Az új sajtótörvény. Maroccoi zútlán ingerkedése az európai hatalmakkal s a t.) Nagybritannia (Wyse és Copeland indítványai O'Connell's a Standard. — A sorsjátékok tiltatása. Peel titkai. A kormány a cath. iréket esilapítani törekszik. Franciaország. Oktatásügy. Protestánsok folytonosítása a kamarához. A közbizonyosság még munkások nélkül vesztetlene.) — Olaszország (A tunisi bey és turini kormány közt a gabna-kivitel ügy kiegyenlítése.) — Svéd- és Németország. Törökország (Fuad effendi a spanyol udvarnál követ. Ferik Sami pasa egy lázadó csapatot tönkre ver. Rhodus sorsa.) Görögország. Amerika (A hatyi spanyol nép felzúdulása.)

Egyesületi és intézeti közlések: Meghívás a magyar orvosok és természetvizsgálók idei ötödik nagygyűlésére. Ipar-egyesület. — Vakok pesti intézete javára ápril. hónapban gyűlt kegyes adományok. — Segélydíj orvos-gyógyászati árvakra. Szabolcsból a harmadik hang vége.

Hírlapi kalászkok. Hivatalos és magán-hírdetések. Gözhajók járása. Gabonaár. Pénzkelet. Dunavizálás.

Pest, majus 4. 1844.

Közgazdálkodási elméletek.

XIII.

Szorgalom.

Nem pénz, nem kereskedés, annyival inkább nem külkereskedés kivitele 'sat. (mellyek mindnyájan az elavult kereskedési rendszer tévelygő tanítványai) emelik tehát felebb a nemzeti műveltséget és jólétet, hanem valami más, mit igen kétértelműes szóval szorgalomnak szokunk nevezni, 's a nagy rész e szó erejét egészen félreérti. Ezen félrevert értelemben pedig szintűgy nem mozdíthatja elő a szorgalom is a nemzeti jólétet, mint más egyéb sikeretlen igyekezetek, mellyekről az eddigiekben szólottunk.

Szorgalom nem a fáradságos megerőtetett testi munkásság, mint némelyek vélik, 's ezen értelemben tartják egyik nemzetet szorgalmasnak a másiknál, mint különösen honunkra nézve szorgalmasabbnak a németet, svábot a lótnál, a lótot a magyarnál, a magyart az oláhnál 'sat. 's a magyar fajt Ázsiából hozott keleti indolentiával, természettől beléje rögzített tunyaságról vadolják. Nagy baj! mert ha nemzetünk valósággal ilyen, nem irigylendő hajlamot hozott magával az emberiség bőlesejéből 's azt kiköltözése óta le nem vetkőzhette, ki áll jót érte: levétközendi-é valaha, vagy természeti jellemző tunyasága öökös büntetései, mind végig a szegénység átkát kell magán hordoznia?

Ezen nemzeti panasz nem igen vezethet bennünket más kilátásra. Ha pedig megzafolásába akarunk ereszkedni, kimutathatjuk ugyan minden lehető tapasztalati adatokból, okoskodás és történetírás nyomain, hogy a magyar faj mindenik felett legterhesb huzamos munkához szokott, sanyarú békeltűró, kitartó, ázsiai jelleme nem lehet más, mint más nemzeteké, mert a történeti nyomozások után minden nép és nemzet onnet eredtek; vagy ha más, akkor sem lehet aljabb jellem az európainál, mert Ázsia a föld legkiecsesebb 's legtermékenyebb része, a legnemes állatok 's növények hazája, miért lett volna a föld ezen része legmostohább csupán az ember, még különösebben talán kirekesztőleg a magyar faj iránt? — mindezeket kimutathatjuk, hanem mit ér? azt fogják mondani: szorgalom a jólét eszköze, a nép szaporodása annak bizonyos jelensége, a német, sváb, lótt többnyire tehetősebb a magyarnál, jobban is szaporodik, ezen nemzetek minden kifogás ellenére szorgalmasbak a magyarnál. Erre nincs mit felelnünk, 's nincs mit felelnünk számtalan egyéb lényegesen hibás fogalmakra is a szorgalmi munkás élet körében, akár annak megítélése akár előmozdítása körül, valamig a szorgalom értelmét világosabban ki nem fejtjük.

Szorgalomnak tulajdonítjuk a jólétet, tehát maradjunk meg e mellett, legyen szorgalom, a mi a jólétet eszközi. Már ez teljességgel nem az erőszakolt huzamos testi munkásságban áll; fáradság, erőszakolás a jólétnek épen ellenkezője, attól mindenki iszonyodik; mindenki erejével, tehetségével, szorgalmával könnyíteni igyekszik magán, 's ezen szorgalmas igyekezet az erőszakos testi munkálatoktól megmenekülni, minden munkát olly könnyen elvégezni, a mint csak lehet, minél kevesebb munkával minél több hasznosat végrehajítani, ez a valódi szorgalom a szó igaz

értelmében; ellenben a mint legtöbbnyire közönséges értelemben vétetni szokott, a hosszas, tartós munkásság még magában nem szorgalom, legalább nem azon szorgalom, mellyet a jólét okának kellene tartani, a sikeretlen erőszakolt fáradságos testi munka pedig, a nemzeti jólétet eszközlő szorgalomnak épen ellenkezője.

Már innét könnyen átláthatjuk, mikép eshetik, hogy egyik nemzet sokkal munkásabb a másiknál, sokkal többet dolgozik, erőszakos testi munkával izadásig sanyarja magát, még sem mutathat a nemzeti jólétben szembetűnő előhaladást; míg a másik könnyebb munkával, kevesebb erővel, több kényelemmel félreismérhetetlen előlépéseket tesz. Amannak szorgalmi műveltsége nincs kifejlődve, 's annak legbizonyosabb jelensége épen az, mivel csupán testi erejére támaszkodik, a szorgalom balul 's félreértett fogalmából indulván, megerőtetett testi munkássággal akar boldogulni — imez, más utakat keres, magasabb szorgalmi kifejlődése következtében magát az erőtetett testi munkásság terhe alól felmenteni törekszik, emberi erő helyett, hol csak lehet, állati erőket használ, a természet titkait 's erejét vizsgálja és meghódítja, maga javára fordítja, kevesebb testi munkával kényelmesebben él, 's épen ebben áll szorgalmi magasabb kifejlődése, épen ebben áll amannak szorgalmi hátrábmardása. A műveltebb nemzetek életmódja könnyebb, kényelmesebb, kevesebb testi munkával jár, a műveltebbeké annyival több erőszakos testi munkát igényel, a vad nemzeteké legtöbbet. Lássuk felvilágosító példákban.

Az angol nemzet kétségen kívül legmagasb szorgalmi kifejléttségű; versenytársa a francia. Hasonlítsuk össze e kettőt egymással. Franciaországban egy kilométerre esik 33 földműves, Angliában 28, e részben az arány nem nagy különbséget mutat. Ellenben a földművelési természetnyek összehasonlítottán egymással, Angliában 1000 családra esik: ló 273, szarvasmarha 1230, birka 11,000, gabnatermesztés 56,000 hectolitre; Franciaországban ló 65, szarvasmarha 203, birka 1043, gabnatermesztés 40,000 hectolitre. Mellyből ha az összes földművelési természet munkásságot a kivett számok összes mennyiségének arányában gondoljuk, Anglia földművelési szorgalma körülbelül úgy állhat Franciaországéhoz, mint 68,503 : 41,311-hez, tehát Anglia természetése több másfél annyinál, mint Franciaországé.

Innét felette nagy tévedés volna a két nemzet szorgalmi munkásságáról azon következtetést huzni, mintha Angliában vagy minden ember másfél annyit dolgoznék mint Franciaországban, vagy Franciaországban másfél annyi dologtalan heverő földműves volna, mint amott; vagy Angliában minden földműves szorgalmas munkás volna, Franciaországban pedig egy harmadrész tunya, dologtalan, 's több eféle, mellyeket ugyan semmi tapasztalati adatokkal bebizonyítani nem lehetne, 's különben is alig látszhatnék hihetőnek.

Hanem több jeles statisticus megjegyzette, hogy Angliában a földművelésre alkalmazott állati erő tizenkétszerre több, mint az emberi; Franciaországban alig ötször. Így tehát az angol kétszeresen több állati erőt használván, mint a francia, minden maga megerőtetése nélkül könnyen két annyi földművelési természetnyeket hozhat elő, mint a francia; ha pedig egészen két annyit nem természet, inkább azt lehet gondolni, hogy annyival kényelmesebben üzi földművelési iparát.

Ezen szemléletek még sokkal valószínűbbeknek látszhatnak, sőt megezőfolthatlanul bebizonyulnak, ha az angol nemzet roppant szorgalmi előhaladását tekintjük a gyárokból és kézműségekből. Kiszámított, hogy ott csupán a műkönyök 400 millió ember munkáját végezik, körülbelül annyit, mint a földkerekségnek emberi munkás ereje összesen. Mi képtelenség volna tehát gondolni, hogy akármely nemzet csupán az emberi erő munkás szorgalmára támaszkodva, ezen roppant szorgalmi erővel versenyezhetne? Ha ezt akarnák tenni, nemcsak az, hogy minden idejüket 's erejüket félbeszakaszthatlan munkássággal kézműparra kellene fordítaniok, 's még ez sem lenne elég, hanem még ezenfelül testi erejöknek is szükség volna amazoknak testi erejét sokszorosan felmulni.

Ezekből már most világosan kitetszhetik, hogy a szorgalomnak feltételezője épen nem a testi megerő-

telt munkásság levén, mindazon felfogások, mellyek a nemzeti szorgalmat nem tudják más szempontból tekinteni, 's alig gyanítják, hogy a testi erőn kívül más nemesebb munkás tehetsége is van embernek, mellyt az állatok felibe emeli, a műveltség pályáján előbbre viszi, élete terheit megkönnyíti, jólétre 's boldogságra vezérli — tévelygő véleményekre vezetnek. Illyen egyoldalú nézetekből erednek azon vélemények, mellyek szerint a szorgalmat a kereskedés mozdítaná elő, az árucikknek kelendősége által, mivel a nagyobb fogyasztás nagyobb természetst hoz elő; avagy a hitel, az alábbszállott kamatláb 's olcsó pénz — mivel, úgy mondják, minden szorgalmi vállalathoz pénz kell, még pedig hogy a vállalat hasznos lehessen, olcsó pénz 's ehez hitel. Ezekről nem leszen felesleg néhány szót ejteni.

Ha igaz volna, hogy a szorgalom nem egyéb, mint járaskelés 's legfelebb fáradságos huzamos munkával együttjáró testi törődés, úgy talán némi részben megfogható volna azok véleménye, kik, mint közelebb mondottuk, azt állítják, mintha a kereskedés a nagyobb kelendőség által előmozdítaná a szorgalmat, vagy épen annak szülője volna. De mivel a szorgalom egészen más elemekből alkotatik össze, mint sem mikit a kereskedés előállíthatna, 's mivel semmi kelendőség az emberi szorgalmat olly magasra fel nem csigázhatja, a mennyi kívánatnék arra, hogy belőle a szorgalmi előállításhoz olly tetemes nagysága származhassék, mint legközelebb kimutattuk, egészen másképp kell vélekednünk, 's mivel szorgalom és kereskedés együttjárnak, inkább azt állítunk, hogy szorgalom hoz elő kereskedést, az árucikknek könnyebb előállítása, olcsósága 's az által eszközlött nagyobb kelendősége által.

Ha a kereskedés sokat ígérő szavaira hallgatunk, úgy valóban semmi sem volna kereskedésen kívül az emberi foglalkozásoknak más neme, melly közjólétet, nemzeti műveltséget 's nagyságot idézhetne elő, mert mindezeknek utolsó oka, 's egyszersmind az emberiség végezéje, mellynél tovább sem nem mehetünk, sem magasabbra nem törekedhetünk, kereskedés! Még pedig nemcsak azon okszerűleg meghatározott korlátok között, mellyeken belül a kereskedésnek hasznos és szükséges voltát minden okosan és méltányosan gondolkozó elismeri, hanem kiterjesztve mindazon soha nem teljesülhető reményekre, mellyeknek felgerjesztésével 's betölthetlenségével a nemzetek egymás elleni irigy önző törekvéseiket ingerli, 's kiterjesztve mindazon szemfényvesztő eszközökre, mellyeket a közjó hátrartásával magános nyereszkevéseinek biztosítására 's tovább üzésére kigondolt. Nem a józan értelemben vett kereskedésről szólunk, mert annak nagyhatásu befolyását a nemzeti jólétre 's műveltségre mindenki elismeri, 's eddig is itt ott érintettük, 's érintendjük a következőkben is, hanem a könnyen gazdagulhatás reményétől megvakított 's félrevezetett, a nemzeti jólét legbiztosabb eszközeinek megvetésével 's félretételével üres ábrándozásokba merült, sikeretlen eszközökhöz 's némileg, mint mondani szokás, varázszerökhöz folyamodó 's mind magát, mind a nemzeti szorgalom egyéb ágait kifejlésében hátráltató, vagy szinte tönkre tevő túlzott — kereskedésről. —y.

Fővárosi hírek és események.

Pest, május 4. Május elseje ugyan hüvesen köszöntö ránk; történetek mégis kocsizások a városligetbe, 's esőnkázások az ottani tónak szélétől fodrozott hajjain. Az arenában német-bohózi mutatóványt is adtak — reggel, miről a „Tageblatt” referense csak azért nem referál, mert nem volt jelen. Félvén a megfagyástól. A budai városmajorbairándulásról, mi majus elsején évenként igen divatos szokott lenni, most a pestieket a hajóhid roncsoit-bordájú korállapotja nagy részben eltöltö. — A városligetéről szólván nem hagyhatjuk említetlenül, hogy annak határain 's a Rákos szélén épülő Hermina-kápolna szép styben kezd emelkedni, falai eddig is már mintegy három ölnyi magasságban mutatván a leendő díszes épületet. Ennek tőszomszédságában van a „kioszk”, mellyből igen kellemes mulatóhely válhatnék, ha a rákosi homok olly igenigen közel nem volna; egy kis faültetmény, kivált a díszes kápolna háttéri védfalánál nem ártana. Egyébiránt a városliget utai is meglehetősen azaz nagyobbbszerint fekete homokból állanak; mikor jutunk oda, hogy ezek csinos kerti utak alakját öltsek magokra? Jó ösvények 's utak nélkül mit ér a kerti-mulatság? — A pávasziget — hol közbevetőleg legyen mondva, csak egyetlen pá-

kintelbe, hogy ezen maximumok, mondom, máskint arányosítva szállítassanak le. Bevégezvény illy módon a t. RR. izenete iránti megjegyzéseimet, engedjék meg a méltóságos FőRendek, hogy a dolog komoly oldalára térjek át. Azóta hogy a rabokban is méltányolandó szenvedő emberiség és az egyéni jog tisztelete, a kormányok és törvényhozás figyelmét felhítták, számos rendszer hozott javaslatba a börtönrendszer javítását illetőleg; oly rendszerek, melyek azóta sok részletben módosítottak, melyek közül némelyek már egészen el is enyésztek, és ezekre alkalmazható leginkább a t. RR. azon kijelentése, hogy voltak ugyan idők és le is jártak, melyekben az emberiség bizonyos elméleti elvek alkalmazásában vélte minden börtöni visszaélések panaceáját és egyedüli gyógyszerét feltalálni. Legújabb időkben leginkább két rendszer vonta magára a tudósok és statusemberek figyelmét: az úgynevezett hallgató- és a magányrendszer; az első mindazáltal számos ellenkezésre azon okból találván, hogy legfőbb szabályainak gyakorlati kivihetősége igen kétséges; a magányrendszer volt az, mely legtöbb pártolást nyert. De ha erre nézve más nemzetek példáját akarnók szemben tartani, a nélkül hogy Amerikát említeném, melynek alkotmányos helyzete szintugy mint geographiai viszonya az egyéni erő szabad működésének oly tág tért nyit: látni fogjuk, hogy p. o. Angliában a magányrendszer kezdetén csak néhány börtönben mintegy kísérletileg alkalmaztatván, ennek alkalmaztatása a törvényhatósági börtönökre nézve előbb megtiltva volt, és csak később engedtetett meg bizonyos feltételek alatt. Így tehát Anglia példája egyenesen a próbatételek és a lépcsőnkinti behozatala mellett szól. Mondhatják ugyan talán a t. KK. és RR., hogy azon törvényhozók a rendszerek üdvös oldalai iránt, vagy azok elsőbbségét illetőleg ingadoztak: de nem titkolhatom el csudálkozásomat, hogy míg azon törvényhozások, melyek a rendszerek alkalmazását közelebbről látva, azoknak üdvös eredményére nézve ingadoztak, épen azon törvényhozásnál nincs semmi ingadozás, melynek egész tudománya az irodalom mezején merített adatokból keletkezik. Van ugyan egy ország, mely a műveltség magas fokán áll, és melyben a magányrendszernek általános behozatala indítványoztatott, 1840ben t. i. Franciaországban Rémusat ur ezen kérdést a kamarákban megpendítvén, Tocqueville ur jelentése alapján a ministerium magáévá tette, és Duchâtel ur 1843. évben azt a kamarák elibe terjesztette. Nem lépett ugyan még életbe a terv, de mint terv is már figyelmünket méltán igényli; mert e tervben azt látandjuk, hogy a legnagyobb figyelem épen azon időszakra van fordítva, melyet a t. RR. egészen elmellőzendőnek vélték; látjuk hogy a tárgy létrehozása 20 évre van kiszabva, és hogy ezen 20 év lefolyta alatt, midőn egy részről a m. FÖRR. a rendszer behozatalát illetőleg részletes intézkedést indítványoznak, más részről épen azt sürgetik leg-erősebben, mit a t. RR. képtelenségnek tekintenek, t. i. egy büntető scalának felállítását. De ha figyelmünket a tudomány mezejére fordítjuk is, látni fogjuk, hogy épen azon férfi, kinek legnagyobb dicsősége a magányrendszer melletti fáradhatlan munkálkodása, dr. Julius, a börtön ismerete évkönyvének 150 füzetében a magányrendszer kellekeit elősorolván, az általános felügyelést, a középponti hatalom kellő befolyását, és segéd testületek felállítását, leginkább pedig az elegendőképp kiképzett, nemcsak felsőbb hanem alsóbb rendű személyzetet kivül, egy büntető scalát a leglényesebb feltételnek oly módon tekint, hogy mindenütt, hol a magányrendszer szerinti büntetés 3 vagy 5 évre mondatott ki, azt egy harmadára, hol 5 és 14 évre van kimondva, felére kívánja leszállítani, semmiesetre pedig 7 évnél tovább nem terjeszti. Tagadhatlan, hogy más nemzetek állása a miénknél kedvezőbb; mert bármily kevésse kielégítő légyen is náluk a börtönök állapota, honi börtöneinkkel mégis össze nem hasonlítható. Volt tehát azoknak kiindulási pontjuk, míg mi azon kiindulási pont nélkül szükkölködünk. De ha mind e mellett a felhozott példák és tudományos tekintélyek kijelentését a t. RR. javaslatával összehasonlítjuk, meg fogunk győződni, hogy a t. RR. egészen új utat követnek. Legtöbb nemzetek a rendszert próbánkint és részletesen behozandónak vélték: a t. RR. annak szabálykinti általános behozatalát vélték szükségesnek; azon nemzet, mely az általános behozatalt indítványozta, a behozatal módja iránt ovatosan intézkedni kívánt: a t. RR. mindezen intézkedést feleslegesnek tartják; más nemzeteknél ovatosan készítették elő a magányrendszer behozatalának előzményei: a t. RR. az előzmények előteremtésében elégségesnek vélik, ha az elvet mondjuk ki; más nemzetek végre a magányrendszer alkalmazásának leglényesebb kiegészítésének tekintik a büntető scala felállítását: a t. RR. a büntetési scalát képtelenség gyanánt támadják meg. Kérdem tehát elfogjuk-e érni így azon czélt, melyet magunknak kitűztünk, valódi fogjuk-e előmozdítani a hazai börtönök javítását? meg fogunk-e felelni törvényhozási feladatunknak? Azt vélem, nem; és részéről továbbá is erősen meg vagyok győződve, hogy mint előbb mondtam, bármint áll a magányrend-

szers elsőbbsége, ha azt más rendszerek irányában nemlegesen tekintjük, bár azt tartom, hogy az a hallgató rendszerrel azért is már nagyobb figyelmet érdemel, mivel a hallgató rendszer alapeszméjének gyakorlati kivitele majdnem lehetetlen: mégis a magányrendszernek tényleges kedvező eredményeiről, legalább hazánk állapotjára, meggyőződve nem lévén, a mintabörtön-eszméhez ugy, mint azt m. FÖRR. javasolák, továbbá is ragaszkodom. Mi már báró E. J. ur indítványának második részét illeti: ámbár részéről is azt tartom, hogy a börtönök javítása iránt legüdvösbb intézkedések minden országban nem a törvényhozás, de a közigazgatás utján történnek, miután mindazáltal azon erős középponti hatalom, mely a közigazgatásnak ebbeli működését leginkább biztosítja, hazánkban nem oly mértékben létezik mint más országokban, miután a közigazgatásnak eljárását ép az által akarom sikeresebbé tenni, ha bizonyos általános elvek a törvény egyenes rendelete által pártoltnak, ámbár nézetem b. E. J. ő miga nézetétől e tekintetben nem igen eltérő, ámbár maga az építési intézkedés az alkalmazásnál tán kevesebb, mert a magányrendszer szerinti építés még nem a magányrendszer elfogadása; mégis a felhozott okoknál fogva továbbá is felszólítandóknak vélem a t. RR. et, hogy az 1827ik országos választmányi munkálát alapján oly elveket tűzzenek ki a börtönök javításának általános szabályául, melyek a raboknak mind egészségök biztosítása, mind azok erkölcsi oktatása, a vádlottak a bűnösközlő elkülönözése, mely bármily üdvös legyen is, mégis hazánk számos vidékeiben még nem létezik, hasznos eredményeiket illetőleg minden kétségen kívül állanak; a büntetési scalát illetőleg röviden még azokra hivatkozva, melyeket mondtam e tekintetben a m. FÖRR. javaslatához ragaszkodom. A t. RR. felszólítja a m. FÖR. Rendeket az emberiség, a jogtisztelt, és a nemzet-akarat nevében, hogy előbbi határozataiktól álljanak el. Részéről indítványunk elfogadására a t. RR. et szintazon szent érdekek nevében kívánom felszólítani; felszólítani kívánom az emberiség nevében, melynek szenvedései elméleti elvek kimondása által nem enyhíthetnek, ha csak egyszersmind gyakorlati eredményeket nem biztosítják; nevében azon jogtiszteltnek, mely nem engedi, hogy a raboknak sorsa bizonytalan kísérletnek nagyobb mértékben tételessé ki; azon nemzeti akarat nevében végre, mely nem más, mint azon áldozatokat készségének kinyilatkoztatása; de melynek czélja nem lehet, hogy a hozandó áldozatok bizonytalan eredményeknek sikerellenül szenteljenek. — Ezután egy m. gróf következő adandús beszédet tartott: Mielőtt a tekint. RR. izenetéhez szólanék, legyen szabad némely adatokra, melyeket b. E. J. ő miga igen helyesen előadott néhány rövid észrevételt tenni. Több ízben hallám felhozni a new-yerseyi és rhod-islandi példát, melyből az következtetett, hogy miután a rhod-islandi fogházban 36 rab közül hat tébolyodottnak találtatott, a magányrendszer különösen a tébolyodást előmozdítja. Legyen szabad ezen példára egy tekintélyt idézni, ez Dr. Julius, és leguoy szabad munkájából 10 sort felolvassom: „a rhod-islandi lakosság 114,000 főből áll; a tébolyodottak száma 200ra megy, tehát többre aránylag, mint akármely egyéb statusban. Ezen tébolyodottak számára ott semmi intézet nem létezik, természetes tehát, hogy valahányszor e szerencsétlenek egyike valamit a közönség ellen elkövet, a börtönbe hozatik. Massachusetts statusban (van 740,000 lakosa) három igen jól elrendezett őrlékház létezik, és mégis az ottani auburni rendszer elvei szerint épített börtönben számos őrlékház találtak. (Senate. Nro 17, documents relating to the state prison. 1843.) New-Yerseyben, hol szinte az őrlékházak több esete mutatkozott, szinte azt mondhatni, hogy nem lévén őrlékház, az országból az őrlékház börtönbe hozatnak, és így ezen példák nem bizonyítanak semmit arra nézve, hogy a magányrendszer a tébolyodást oly annyira előmozdítaná. Fel volt hozva a philadelphiai börtön példái. Tudják a m. FÖRR., hogy Philadelphia legdélebbi része a szövetséges tartományoknak, és hogy azon börtönben a raboknak 43 centje színes rabokból áll, kik gyengébbek lévén mint a fehérek, a tébolyodottak száma is nagyobb volt. Egyébiránt a philadelphiai példát azért nem lehet helyesen felidézni, mert a philadelphiai börtön első volt, mely a magányrendszer szerint épített, hol sok hiba történt, és a javítások csak lassankint következtek be, és most is Amerikában nem a legjobbak, hanem talán a legrosszabbak közé tartozik. Felhozta továbbá a m. b. a milbanki börtönt; e részben azt kell megjegyezni, hogy e börtön London e nevű külvárosának legégszétlenebb alantós helyén hibásan van építve, ugy annyira, hogy abban nagy tüzel kell a levegőt tisztítani: e szerint a börtönnek egészségtelen volta miatt nagyobb a halandóság. — 'S így ezen példákat sem a halandóságra, sem tébolyodottságra nézve felidézni nem lehet. A pentonwilli börtön az újabb mintabörtönök közé tartozik, és csak néhány hónap óta áll fen; de mint látszik, a szigoru magányrendszerrel ott eltérés lesz, és mindkét rendszernek egybeolvadását fogja maga után vonni. A lausannei és

genfi példa azért győnge, mert a canton Waadt csekély, a lausannei és genfi büntető-intézet 66 — 75 rabnál nem foglalván többet magában; és itt ezen két börtönre nézve áll az, hogy a nép műveltebb, hogy a népnevelés és javulás régóta oly lábón áll, hogy Magyarországon még igen messze vagyunk tőle, és így inkább a dolgozó rendszer alkalmazható, mert a bottól ott igenigen félnek, ez pedig Magyarországra nézve nem igen áll; de más részről az is bizonyos, hogy a genfi intézet nem tiszta dolgozó rendszeren alapszik, mert némelyekre a magány-, másokra a dolgozó-rendszer tartatik fen, és így ezen két példa arra nem szolgál, hogy valamely törvényhozás egészen elállott volna a magányrendszer elvétől. Mi pedig a londoni és franciaországi példát illeti: ismét nem látom helyesnek azon állítást, mintha azok eltávoznának a magányrendszer elvétől. Olvassuk Dr. Julius egyik levelét, melyet 1843ki sept. 23án irt: „Von hier (Amsterdam) richtet man die Augen auf England, wo bereits sechstausend Einzelzellen erbaut sind (nem tehát mint itt Pozsonyban valahol mondatott, 15 ezer); und man beabsichtigt hier in Holland innerhalb zehn Jahren (itt is tehát halkan) 4000 pensylvanische Zellen zu bauen.“ Franciaország felől Varentrap azt mondja: „találattik most (sept. 1843ban) ezen országban 31 börtön a magányrendszer szerint részint már kész, részint építés alatt; a departementek kényszerítő törvény nélkül 5 millió frankot határoztak; lesz azon 31 börtönben 3500 magánkamrácska; az elrendelt részenkinti építése még nem feltételezi a rendszernek sok bajjal járó rögtöni behozását. Mindezeknél fogva b. E. J. ur által felhozott adatok mind igen helyesek és igazak, de azokat más szempontból is tekinthetni, és így általok a magányrendszer elvileg megtámadva nem látom. Egyébiránt mi a két rendszerrel, először azt is mondom, hogy ezen rendszer megczáfolását és taglalását idővesztésnek nézem, mert tudományilag sem az egyiknek sem a másiknak elsőbbsége elismertetni nem fog, hanem azt mondom, hogy valamint a dolgozó-rendszer más bánásmód mellett helyes lehet, ugy más részről a magányrendszernek is bizonyos helytelenségei lévén, azokat lassanlassan javítani lehet, kell is, fogják is, míg utóljára a két rendszer egygyé olvad, 's addig kár volna hazánkban a rendszernek vitatásával sok időt veszteni. De ugy hiszem, ezen tul is estünk már, miután az országos választmány, a m. FÖRR. nek nagy többsége, és az alsó tábla is a magányrendszer elfogadta elvileg. Legyen most szabad átmenem azon izenetre, melyet a t. RR. a m. FÖRR. elibe terjesztettek. A t. RR. izenetében sok ellenok van felhozva, de miután azokat b. E. J. és gr. Sz. A. urak igen alaposan és tökéletesen megczáfolták, e részben bővebben szólni majdnem fölösleges, és csak azon egyet akarom röviden érinteni, miszerint egy helyen azt mondják a t. RR., hogy nincs példa, miszerint valahol törvényhozás, mely a magányrendszert elfogadta, attól elállott volna. Ez ugyan áll, de más részről arra sincs példa Europa vagy Amerikában, hogy valamely t. hozás oly kizárólag, imperative és absolute fogadta volna el a magányrendszert, mint azt a t. RR. indítványozzák, és így a magyar nemzet volna első, mely mielőtt még tudta volna, mikint fogja magát ezen rendszer az országban kifejteni, magát képesnek tartotta arra, hogy azt behozza minden szükséges előzmény, előleges próbatétel nélkül. Azt mondják a t. RR. továbbá, hogy a nemzet lelkesedését, és a meggyék kedvező utasítását használni kell, és így felszólítja a m. FÖRR. et a magányrendszer általános elfogadására. Méltánylom a t. RR. nek ezen állítását, és azon nem kétkedem; de ha tudjuk, hogy mi módon készülnek az utasítások, mégis bátran állítom hogy azon 52 megyében, hol az utasítások készültek, vajmi kevés ember tudja azt, hogy minden fogoly számára építendő kamara 1000 pftba a kerületiekben, és 3 — 400 pftba a t. hatósági börtönökben kerül; és ugy hiszem, hogy a magyar nemesség, vagy azok, kik részt vettek, befolytak az utasítások adásába, legkevésbé voltak tisztában aziránt, hogy mennyi költséget fognak magokra vállalni ezen magányrendszer általános elfogadása által. Mondatik továbbá az izenetben, hogy a t. RR. a költség meghatározásába nem ereszkednek, de hiszik, hogy 14 millió forintnyi költség fog megkívántatni, és e részben ugy nyilatkoznak, hogy a börtönök felállítására 15 év szükséges lesz. Meg nem foghatom, mikép egy részről azt mondják, hogy a börtönök létesítésére 15 év szükséges, más részről pedig el nem fogadják azt, hogy egyvel kezdjük meg a rendszer behozatalát; megvallo, hogy nagy logikát nem látok, mert ha egy börtön fel lesz építve, utána építhetni másikat és harmadikat is. 500 rabra építettven a mintabörtön, bajos volna egyszerre több börtönt felállítani, mert más országban is tapasztalták, hogy nagyobb intézeteknél sokkal bajosabb a felügyelés és a rend fentartása, valamint az eszközök czélzerű használása, mint ott, hol kisebb modorban állítatnak fel illy intézetek. Mi a scalának kidolgozását illeti, e részben azt mondják a t. RR., hogy nem volna szükséges beleereszkedni a scalának kidolgozásába. Mutassák meg nekünk, hogy mit tevék lesznek a bírák a scalaris évek lefolyása alatt, ha a büntetőtörvénykönyv elfogad-

tatik, és 15 év kell — mint a t. RR. hiszik — hogy a magánrendszer szerinti börtönök felállíthatassanak; hogyan fognak tehát a bírák itélni? Vajon a codexben meghatározott büntetéseket önkényileg fogják-e a rabokra szabni, vagy mivel az országban magánrendszer szerint alakított néhány börtön van, valamennyi rabot mindazon büntetések szerint fogják elítélni? Ez oly nagy nehézség, miszerint nem látom át, mikép lehessen a scalának kidolgozását kikerülni. Kivánom tehát, hogy a t. RR. méltóztassanak nekünk szokott nagy bőbeszédűségük szerint valamely új, talpra esett módot javaslatba hozni. Mi a 3ik pontot t. i. mi a törvényhatósági börtönöknek az 1827ki orsz. választmány munkálata nyomán javítását illeti, melyet e m. főrendi tábla mult alkalommal elfogadott, e részben ellentétben állok azzal, mit gr. Sz. A. ur mondott, és azt vélném, hogy egy kissé vizsgáljuk meg azon okokat, melyek e m. főrendi táblát az 1827. évi orsz. munkálattal elfogadására bírták. Én azt tartom, miszerint a főök az volt, hogy átlátván a m. FÖRR., mikép a magánrendszert egyszerűre behozni nem lehet, szükségesnek vélték gondoskodni, hogy addig is segítsék azon borzasztó állapotot, melyben jelenleg a megyei fogházak vannak, és így a m. FÖRRnek javaslatát csak ideiglenes volt. A t. RR. a költségekből merített nehézségeket bőven kimerítik, és azt mondják, hogy a költségek e részben oly roppant nagyok volnának, miszerint nem méltó e részben javítást tenni az 1827ki országos választmány munkálata nyomán. De a tárgyalás e részben a törvényhozó testre nézve ugyszólván lehetetlenség; mert meg kellene tudni egyenkint, minden megyében mi körülmények fogognak fen, mert mások a körülmények Borsodban mint Krassó és Veszprémben; és így azt vélném, hogy a dolog inkább a közigazgatást érdekelheti mintsem a törvényhozást. De más részről látjuk, hogy sok megyében nagy hajlam mutatkozik, bizonyos rendszer szerint javítani a börtönöket; ezen nemes ösztönt használni kell annyira, mennyire lehet és szabad, és azt törvény által elfojtani káros volna. Így tehát azt kívánom, hogy a m. főrendi tábla ez alkalommal az 1827ki munkálattól egy kissé eltérjen, és ne szóljon általános elvekről, hanem gyakorlatilag, mikép volna, ha permissiv törvényt a t. RR. ajánlanának, t. i. hogy ki volna mondva a törvényben: minden megyének bizonyos feltételek alatt szabad, nem könszerítve, hanem ha a szükség kiviláglik, magánrendszer szerinti börtönt felállítani. E részben az igazgatásnak befolyása és felügyelése okvetetlenül szükséges; és ha az illető megyék e részben felterjesztést tesznek a H. tanácsnak, ez ki fog küldeni alkalmas személyeket, kik tervet készítenek, azután a megye elő fogja terjeszteni azon forrásokat, melyekből a törvényhatósági börtönt felállítani kívánja, és ha ez megtörtént, legyen szabad minden megyének magánrendszer szerint börtönt felállítani. Tudom, ez ellen azon ellenetést hozhatni fel, miszerint a helyes logiával meg nem egyeztethető az, hogy egy részről mintabörtönt kívánunk felállítani, más részről pedig permissiv törvényt alkotni. De úgy hiszem, roppant különbség van egy t. hatósági börtön belsejében és ezen tervezett minta között; mert itt 500 rabra történik próba. Egy azután felszólt m. gróf jeles beszédéből csak a költségek iránti nyomos észrevételeket idézzük fel: A t. RR., ugymond, 10 kerületi börtönt kívánunk felállítani, és a költségkivetés lenne kerek számmal csak 12,000,000. Kérdem: hogyan és honnét fogjuk hazánknak e jelen pénzeten állapotában igazságos uton és jólelküleg, birtok és tulajdon esorbultánélkül e sommákat előidézni, ha csak a közszükség igényelt annyi vállalatokba részesítve minden rendű birtokosok köz elszegényedését nem akarjuk systematicae előmozdítani, vagy egyes osztályokat tulterhelten megróva igazságtalanul sújtani. Tömerdek úgy is a honi teendők sorozata; kiszemelni abból a legsürgetősbiket, bizony lehet állítani, majdnem a lydiusi köhöz kötött bőbeszédet kívánna meg. Egy, minap rendelt választmány hatásköre milly helyre sorozandja majd a börtönökre fordítandó költségeket, 's mennyit számítand fel azokra, elvárom, és eddig végítéletemet azokra függesztem fel, azt azonban már eleve állítom tapasztalásból, hogy könnyű a nemzet nevében megajánlása a költségeknek, főleg azok által, kik rendszerint a megyékben vezetik a tanácskozásokat üres zsebbel; de a megajánlott summák beszédese minő időkre halasztatik, és a kivetéseknél, meg a pótló felszámításoknál mennyire érzik azon teher azok főleg, kik nem valamely hatalmas párt emberei, vagy morális tekintetek miatt bármilly eszközt barátok megszerzésére nem kívánunk megkísérteni, ki honi eseményeinket vizsga szemekkel és részvétellel kísérik: fájdalmasan tudja. Mindezeknél fogva már egyszer adott szavatomhoz híven jelenleg is mind a két hallgató és magánrendszerrel próbatétel olajtánám; a mennyiben azonban ezen már a m. FÖRRnek multkori határozata következtében tul volnánk, előbb mintsem a t. KK. és RRék által javasolt 10 minta-börtönt elfogadnám, egy a Kincstár költségén a magánrendszer szerinti minta-börtön felállítása mellett nyilatkozom; 's épen mivel nem kívánom, hogy addig is, mig általános vagy a magánrendszer, vagy utóbb kifejlődő bármilly rendszer elfogadtnék, továbbá is fenmaradjon a börtönök-

nek elhanyagult állapota, az 1827 javaslat főelvei szerint a megyei börtönöket már azért is, hogy egyformaság legyen, mindent az azokban bűnhődőkre nézve országserzte felsőbb felügyelés alatt elrendeztetni kívánok. Megengedem és elismerem, hogy ezen tervezetnek is megvannak maga hiányai, mint az osztályzatra nézve igen helyesen kiemelék azt a t. KK. és RR.; de azért, mivel ezen fogyatkozások és némi hasonlók lehetnek a munkálattal, azt céliránytalannak mondanom nem lehet, és főleg segíthető, ha törvény erejével a részleteket kihagyva, csak a főelveket felruházván életbe léptetjük, a többi a gyakorlati fejlemény szerint a végrehajtó hatalomra bízván. Bizonyos pedig az, hogy költségkíméléssel történhetendik majd a megyei börtönöknek ekint elrendezése, mert, mint tapasztalásból tudom, számos megye van, melyek már egy is ujdontan felépült börtönökkel, melyeket e rendszerhez könnyen alkalmazhatni, ellátvák; mások az építéshez hozzá fogtak és annak befejezését részint önszántól, részint a végrehajtó hatalom által figyelmeztetéssel elhalasztják, egyedül csak a börtönrendszernek országos eldöntését várva be, vagy már a felállításra megkivántató pénzüszveget, úgy ingyen adandó építményi anyagokat, biztos ajánlatok után mindig beszerezhetik. Nem oly sokan maradandnak tehát, melyek kedvezőtlen más megyéknek áldozatokat hozni, és helyhatósági kötelességük elmulasztása miatt helyettük költségkedni kellene; csak akkor találhatnám menthetőnek, ha vagy Britania világhereskedésével vagy Amerika fiatal fejlődő státusok bő kuforrásával dicsekedhetve, az anyagi jólét és mindennemű gazdagság tulmülő özönében részesülhetni annyira boldogok volnának, hogy főöslegesen is költségkedhetnek. (Vége köv.)

Megyei, 's más közlések.

-x- Árvából. Nagykubin apr. 28. F. évi martz. 26. és folytatólag apr. 15. és kövök. napjain tart. évnegyedes közgyűlésünk némelly érdekes tárgyai mezek: Orsz. gyűl. követeink jelentése szerint a megyei kihágások tárgyalatásakor a pestmegyei követ által előadott javaslatban, miszerint a főispánok, vagy helytartók, ha kiszabott kötelességeiknek eleget nem tennének, a bünt. törvénykönyvben általános megnevezést vétken kívül, különös hivatalviszáleést követvén el, ezért is bűnhődjenek; ilyenek: ha a főispán vagy helytartó a törvényben foglalt határidőben tisztújítási napot ki nem jelelne; vagy ha azt ki is tüzte, de (a betegség esetét kivéve) meg nem jelenék, vagy a kijelelendőt 30. nappal előbb nem közölne; ha valakit nem a megye által felterjesztettek közül nevezne ki, vagy tisztválasztáskor a kijelelést nem tanácskozmány határozata szerint tenné; ha a kijelelést felolvasni nem akarná; vagy a választógyűlést örszéki határozat ellenére elosztatná, fegyveres erő használva, 's akár mi módon egyik vagy másik párthoz csatlakoznék. — Ezen hivatal-visszáleési kijelelt esetekhez járulni fognak ugyan a kövök, de az alispáni, szolgabírói, 's egyéb hivatalbeli visszaélésekre általános büntető törvény által meghatározott szentesítésen kívül, mást nem alkalmazandnak. — A magyar nyelv tárgyában közölt k. kir. leiratot hódolva tisztelik Arvamegye Rendei, 's élnek azon reményben, hogy ő Felsége a nemzet e tárgybani törvényes kívánatainak tovább is eleget teend. — A kövök a k. kir. előadások utolsó pontját illetőleg, mely a kincstári tett kölcsönből származó követelést illeti, utasítással ellátatni kérvén; valamint ez, ugy a Hajdu 's Jász-Kún kerületek belsejéről szóló törv. javaslat, kereskedési 's népnevelési tárgy — választmányhoz utasítottak, 's csak a zsidók folyamodása éleszté föl a lelkeket ismételt vita után. A dec. hó 20án tartott kerületi ülésnek a megyebeli választó jogból zsidókat kizáró határozata elfogadott. Ebben az elnyomott osztály baráti meg nem nyugodván 's a vitát megújítván v. gre kivitták, hogy az 1840ki 29ik törv. cikk oly bőkezűleg tagítottat meg: mikép a zsidók nemcsak saját, de más hitbeli mesterlegények segédelmével is élhessenek, 's a bányavárosokat kivéve, mindenütt lakhassanak. — Többi közt szőnyegre került Zalamegye azon indítványa is: miszerint a kir. tábla részéről is nevezessenek tagok országos választmányokhoz; de ennek e megye rendei szükségét nem látván reá, 's tudomásul vétetik-et határoztak. — Torontál megye azon indítványa: hogy 's, valamint a sz. k. városok a hongyülésre kövöket küldenek, azonkép a kiv. kerületek és m. városok is képviseltesenek küldötteik által a megyei gyűléseken' elfogadottat, 's a kövöttekkel közöltetni rendeltetett. — Végre szőnyegre kerültek több honosítani kívánók ékreime is, kiknek azonban honfűsítésük csak díj fizetés mellett határozatott el. — Azután Szatmár megye levele olvastatott föl, melyben megyénk RRit felszólítja, hogy az országgyűl. ifjuság gyakori szenvedélyes kitéréseit örszemmel kísérné, 's azok terjedése ellen előleg ovókorlátokról gondoskodnék; azonban e megye illyesmiről már hamarabb gondoskodott 's utasítást is adott a kövötteknek. — A vas-uti igazgatóság kérelme és Pest

megyének a testi-gyakorlat behoztala iránti levele a választmányhoz utasítottat. Zalának felszólítása egy gyorsírási-tanszék felállítására iránt pártoltatott. Pozsony megyének a javasolt adó-terv elfogadását tárgyzó határozata, az országos választmány munkálata beérkezéig halasztatott. — Egy nemes ellen megrendelt nyomozásról beadott jelentés felolvasásával indítványba hozottat, hogy az illy dolog kimenetelének siettetése inkább ajánlaná, hogy minden, a nemes ellen is beadott, panaszra egyenesen tanuvaltatás rendeltessék, 's nem először nyomozás, mint eddig történt; — melly indítvány hosszas és hő vitára nyujtott alkalmat. Érdekes okok adtak elő mind két részről; azok, kik a nemesek ellen az előleg megrendelendő 's eddig divatozott nyomozást tovább is megtartatni kívánták, azt adák okúl, hogy a tiszt tanuvaltatás mellett, hol t. i. csupán és egyenesen csak a tanúk hallgattatnak ki, nem jöhet a dolog ugy világosságra, mint ha előbb azt nyomozás előző meg, hol t. i. mindkét fél elővetetni és kihallgattatni szokott, 's hogy az így kimerítőleg véghezvitt nyomozás annál sikeresebb leend tanuvaltatáskor, melynek sok — a kérdő pontokra megkivántató, — adatokat nyujthat. De mind ezen okoskodás a másik sokkal számosabb rész által megczafoltatott 's az által tételt semmivé: hogy hát miért nincs ez a nemtelenek mellett, kik ellen soha nyomozás, hanem mindjárt tanuvaltatás — de regula — rendeltetni és tételt szokott, 's még is az mindig oly sikerrel történt, mint a nemeseknél a nyomozás megelőzésével, — akkor a kisebb fél tehát inkább azon jótéteményt, a nyomozást, a nemtelenekre is kiterjeszteni kívánta, mint végkép eltörleszteni; de a büntetvény rövidítése és siettetése tekintetéből a nyomozás általjában eltörletett. — Jövő évnegyedes közgyűlésünk junius 18ra; uti-közgyűlés május 29re, és törvényeszké junius 10re tüzett ki.

Kassai hírek, aprilis 22én. Mult hetekben a helybeli kir. főtanodához felsőbb helyről intézvény érkezett, miszerint a felöl értesítés kivántatik, vajjon a tisztírásmód tanja, a behozandó új rendszer előtt, előadathatik-e magyarul? — mint hitelenes értesünkre esett, az érdekes és jeles tanító uraktól lelkesen fogadtatott és határozattá lön: a H. tanácsot felírásban az iránt megkérni, hogy a mondott tudomány magyar nyelven leendő azonnali előadatását felsőbb helyen sikerrel eszközölni méltóztassék. A tisztírásmód jelen tanítója t. Bokrányi János ur nyelvünk iránti hő vonzalmát több alkalommal tettleg is bebizonyítja 's bizonyítja most is, és mi a tisztelt tanítóól e részben csak minden szépet és jót várhatunk annyival inkább, mivel a többi derék tanítóurak is mint nyelvünk igaz tisztelői ismételtesek, 's nemcsak bizonyosan ők is az utánzásra méltó példát magokéva teszik, különben azt volnánk kénytelenek hinni, hogy tanítványaik előmenetele szívükön nem fekszik. — A jogászok közt létező magyar olvasó társaság is fenállását t. Bokrányi János urnak köszöni, a könyvtár válogatott tudományos munkákból áll. — F. hó 10én a városi tanács által a színház csakugyan németnek, Huber Ignác, budai színház igazgatójának díj nélkül kiadottat, a tanács mint taval, ugy az idén is aláírási iverk szétküldésével a közönség akaratát ki akarta tudni, azonban e részbeni eljárás az illető egyén H. S. által nem teljesített ügy, mint kell vala; mert az aláírási iverk nem házról házra, de csak a kijelöltekhez, általjában a német színház pártolójához küldettek, a polgárság ugyszólván tekintetbe sem vétetett, ezen eljárás ellen a mondott napi tanácsülésben óvás tétetett ugyan; azonban — a többség ellenkező véleményben lévén, a városi színház, mint mondók, a tanács által kövötteknek adott utasítások következtelenségével németnek adatott ki, a városban lakó grófok, egy kettőt kivéve, mindnyájan a német vállalkozót tulságig is pártolva, a német színházra irtak alá. Ehez sem kell commentár. — A városi színházban f. hó 11 12 és 18dik napjain a helybeli kisededovó intézet javára Mayer Antal táncmester tanítványai által előadott szintánc a költségek (540 ft 55 kr.) levonása után tisztán 864 ft 23 kr. ezüst pénz. jövedelmezett. A mondott táncmester fáradozásai minden tekintetben a legméltóbb dicséretet érdemlik, tanítványai pedig bő tapsokban és köztetszésben részesültek. — 19én felséges királyunk dicső születésnapja diszesen megünnepeletett, a székesegyház előtt diszruhában kijáratott helyben szálló katonaság és polgári örsereg az isteni szolgálat végzetével három tisztelő lövést tön; mult napon a mainak tiszteletere a színház teljesen ki volt világítva, színház után pedig fáklás török zene volt. — Napjaink igen szépek, de a mezei gazdák eső után sovárognak. — Az álnévű Szabó József tolvajt t. Orosz József ur személyesen ide feljövén, nagyszombaton magával Pestre 's onnan Pozsonyba vitte, reméljük, hogy a tisztelt ur ígérétehez képest mindeneiket híven 's ugy adand elő, a mint történt, mert hiába az igazságnál nincs szentebb, és leginkább arról is adand felvilágosítást, mikép történhetett meg az,

hogy Szabó elmentele napján délben bajuszát a börtönben leborotválta — avagy tán ez is a rendőrség szabályaihoz tartozik? — Mi, a mit eddig röviden Szabóval írtunk, semmi legkisebb részben sem huzzuk vissza és ismételve írjuk: hogy az itteni rendőrség annak elfogatásában kötelességénél egyebet nem tett, 's a lefizetett díjra, kivéve a rendőri szolgálát, semmi legkisebb részben sem érdemes. Szomorú valóban, ha a kötelesség teljesítéséért is fizetést veszünk, vagy éppen követelünk is. — Majd ha a körülmények úgy hozzák magokkal: mindent úgy a mint van, a kezünkkel levő leghiteles adatokkal bebizonyítva elbádni semmiesetre késni nem fogunk, csak sajnálni tudván azokat, kik az igazságért haragusznak. Mi mindig az igazságnak hódolunk; etsi fractus 'sat. K—y L—ó.

Külföldi hírek.

Spanyolország. April 14-én a baszk tartományoknak nagyszámú küldöttsége tisztelkedett a királynéknál, örömet nyilatkoztatandó M. Krisztina szerencsés visszaérése fölött. A küldöttség szónoka többek közt ezeket mondá: A baszk tartományok, melyek fényesen tanúsították felségedhez ragaszkodásukat, arra kéri a mindenhatót, hogy felséged kormányára boldog jövő áldásait derítse. Engedje felséged, hogy híven azon tiszteletünkhöz, melyet a szomorúság napjaiban, fenséges és akkor igen szerencsétlen anyja iránt ápolunk, most hódolatunkat lábaihoz tessek, midőn a tartományok tiszteletteljes szerencsekívánatot hozzuk áldozatul. — A királyné válasza főleg arra vonatkozott, mikép reményli, hogy előfordulható esetekben a baszk tartományok ismét fényes tanúságait adandják hűségüknek.

Egy madridi levelező úgy fogja fel a dolgok helyzetét, hogy a kormány megismeré az ország valódi szükségét, 's hajhatlan következetességgel halad megkezdett pályáján. Az új sajtótörvényben igen üdvösen ható eszközt lát a sajtószabadság visszaéléseinek korlátozására, melyeken segíteni másképp nem lehetne. Beszéli, mikép már is azon hatása volt a 10—80 ezer reálnyi magas büntetéseknek, hogy a lapok legnagyobb ovatosságra intik levelezőiket, sőt némely lapok a 40 ezerről 120 ezer reálra emelt biztosíték pénz miatt már is megszűnésüket jelenték. Nevezetes az is, hogy ezentul a fővárosban senki sem alapíthat lapot, hacsak 240,000 reálnyi vagyont ki nem mutat, mi, Spanyolország jelen körülményeit tekintve, sok pénz. Figyelemre méltó, hogy sajtói rágalmak és megbántások a közönséges bíróségek elibe vannak utasítva. E törvényt, ugymond azon levelező, a szükség parancsolta, mert nélküle kormányozni lehetlen. — Cubából rossz hírek érkeztek a fővárosba, hogy zendülő szellem terjedett el ott, 's összeesküvéseknek jöttek nyomába, minek következtében már is több befolyásos egyén elfogatott.

A kormány elhatározá, hogy a cartagenai lázadásban részt vett katonáknak megkegyelmez, miután a köz csend elleni merényt már az alicantel főczinkosok büntetésében megboszlá.

A jelenlét még sohasem volt kedvezőbb pillanat a marocconi hatalom megdöntésére. És úgy látszik, hogy Muley-Abdel Rhaman sultan elvakítása 's vakbuzgalmában még sietetni akarja az öt fenyegető balsors teljesülését. Azonkívül, hogy országán belül irigykedő atyjafiai ellene törnek, galád tényei által még Európát is maga ellen hívja föl. Északamerika, Angol és Franciaország irányában bizonyos határon túl nem mer ugyan ingerkedni, de a már gyöngébb Spanyolország bosszantásában legkisebb határt sem ismer, 's Darmon alconsul önkényes kivégzetését napokint újabb kihívó barbar tényekkel tetézi.

April 15-kéről szóló madridi tudósítások ismét összeközésti emlitenek a spanyolok 's maroccoiak részéről; egy marocconi hajó t. i. zsákmányolni indulván a mellillai örzet-től észrevéttet; közte 's az utána iramult spanyol hajó közt harc kerekedvén a 16 marocconi fegyveres részint megöletett, részint, de csak legdühösebb védelem után, elfogatott.

N. Britannia. Az april 16-ki ülésben Wyse ur közletését indítványozá azok névjegyzékének, kik az egyesült királyságok vám-, fogyasztásadó, és postahivatalainál alkalmazásban vannak. Ez által céljáváolt megmutatni, miszerint a statushivatalokból az irek kifeledve lőnek. Sir R. Peel ellenzé az indítványt. Ha ugymond Irlandban angolok alkalmazvák, megfordítva irek is Angliában. A kormány a kinevezéseknél nem azt nézi ki hol született, hanem ki mire alkalmas. Hume, ki korábban hasonló indítványt tőn, jelenleg a miniszterium részére nyilatkozott. — Wyse ur nyilván, nem általában az ireket, hanem az irlandi katolikusokat értette, szóval azonban ki nem mondá, 's a miniszterek ovakodtak a szót kiegészíteni. — Alderman Copeland a bonczani törvény eredménye fölött vizsgálódó bizottmány jelentését toll alá kérte, mit Sir J. Graham megtagadott ugyan, de bizonyosnak mondá, mi-

szert a halottrablás, sirok bántása, 's a holttest-eladhatás kedvezéti embergyilkolások egészen megszűntek azon törvény következtében, mely az orvosnövendékeknek a bonczolásra mulhatlanul szükséges holttest mennyiséget megadati parancsolja.

A 'queensbench' bíróségek ülései april 22-kére voltak elhalasztva. — Az utóbbi repealgyűlésben O'Connell bizonyos engedmények 's föltételekre czélt, melyeket a kormány ajánlott neki szabadsága fejében. De úgy nyilatkozott, hogy börtöne küszöbén is megvetendi azokat. — Legközelebb pedig a 'Standard' ellenkezőleg ollyasmit emleget, mintha a repeal titkos üléseiben arról tanácskoznának: mikép lehetne a kormánnyal egyezkedni, 's hajlandók a repeal egyesületet feloszlatni azon föltétel alatt, ha az elítélteknek a büntetést elengedi. Ugyanezen 'Standard' a queensbench bíráit túlzott engedékenységről vádolja az 'összeesküvők' ellenében, hogy mindenkép kedveznek nekik, halogatásait elnézik; miután két hónapig készültek. Az sem tetszik a nevezett lapnak, hogy ez elítélteknek megengedtetett a per fölvételét egyenkint indítványozni; ezek csak haszontalan fogások ugymond, miknek Denman lord, az angol queensbench főbírája fél óra alatt véget vetne.

Angolország az ir cath. papság rossz hangulatát és ingerültségét csilapítani törekszik. Jól értesültek után ugyan is az angol kormány a pápa ő szentségétől intőiratot kíván az irlandi catholicusokhoz bocsátatni.

A jöreményokról hírt érkezett, hogy a Fokváros kikötője szabadnak nyilvánított, miszerint minden nemzetbeli hajóknak szabad a bejárás a gyarmatkormányi rendelet következtében.

Londoni levelező azon észrevételt teszi, hogy a husvétli szünetek után beállt új parlamentszak nem igen tünteti ki magát valami jeles tárgyalással, de annál nagyobb mozgalomnak nézhetni eléje. Rövid idő múlva elő fog terjesztetni a költségvetés, 's e nagy kérdés több oldala kereskedési 's financiai fejtegetéseket vonand maga után a miniszterek részéről. Sir Peel R. politikája főleg titoktartási rendszerével tünteti ki magát; a legközelebről állók sem gyaníthatják jövő lépését. A nagy kérdések sorába tartozik az angol bank szabadalmának meghosszabbítása is, mit a miniszterium hihetőleg indítványozand és keresztül is viend. Az adó könnyítési rendszer iránt sem tudhatni bizonyost, mely tárgyakra fog az kiterjesztetni. Igly homály fűdi az egész fejleményt, 's tán épen e homály biztosítja leginkább Peel cselekvőségét.

Ujabb időkben igen szigorún bának az angol rendőség a játékházak ellenében; mindennemű sorsjátékok is eltiltvák Angliában. Épen most nyilatkozatá a kormány az 'Art union' nevű sorsjátéki intézetet is törvénytelennek, mely művészeti tárgyak kijátszásával foglalkozott.

Mennyire divatosokká váltak Angolországban jelenleg a phrenologia és magnetismus, nyilván tanúsítja azon körülmény, miszerint e tudományok számára már egy különös évnegyedi irat van alapítva. Az első számban többi között egy halálbüntetés ellen irt értekezést olvashatni, melyben a legtöbb büntett az agyműszerek egymáshoz rendetlen viszonyának tulajdonítatik.

Franciaország. Következő püspökök nevezettek ki: Fabre-des-Essart, Bloisban; Mauglard, Saint-Diezben; Buisas Limogesban; Wicarr Gapanban.

A kamarákban élénken, de kevés új érdekléssel foly az oktatásügyi tárgyalás; a vélemények leginkább dicső-röbeszedékekben nyilatkoznak egy részről az egyetemre, más részről a clerusra. Illy érdemek felszámolásában még sok idő mulhatik el, anélkül hogy eredményre vezetne, mert érdeme kétségtelenül van egyiknek is másiknak is.

A protestans egyházak folyamodványi, melyek a kormánynak új egyházak építést illető tilalmazása következtében keletkeztek, april 20-kán lőnek a követkamrához benyújtva. D'Hausonville ur azoknak a cultusminiszterhez utasítását indítványozá. Laferelle megjegyzé, miszerint a protestantismus iránt a jelen kormány alatt a hatóságok részéről nem mutatkozik részrehajlás, mire ugyan e vallások gyarapodását mutatá ki, azonban, monda, mindez még nem elegendő, minthogy még most is 111 helység van, hol a protestánsok szabad ég alatt kénytelenek isteni tiszteletet tartani. Agenor Gasparin és Odilon-Barrot a folyamodók ügyét hévvel pártolák.

Lyonból april 22-kéről írják, hogy a közsénybányászok már három hét óta munkán kívül vannak és semmikép sem akarnak a dologra visszatérni. A kettőzött bér ígérétenek azonban némelyek ellen nem állhatván az aknába tértek. Rive de Giers bírája Párisba utazott, a helyzet mibenlétéről tudósítást adandó. Úgy látszik, a henyé munkásokkal nem igen sokra mehetni, kik a katonasággal is igen jó lábón állanak, mig majd a szükség hajlékonyabbakká nem teendi őket.

Olaszország. A két Szicilia királynéja april 14-kén egy hgnöt szült, ki a keresztelésben Maria Clementina Immaculata nevet kapott.

A tunisi bey és turini kormány közt az elsőbb által kibocsátott gabna-kivételi tilalom miatt keletkezett viszály Angolország közbenjárására végre kiegyenlítették.

A milanoi Gazettában legközelebb megjelent hivatalos átnézet szerint a mult 1843. év végével a lombardi tartományok összes népessége 2,588,526 lélekre ment, melyből 1,297,314 a férfi és 1,291,212 a nőnemre esik. E szám az előtti évbelivel lett egybevettéven kiviláglik, hogy 1843. évben Lombardia népessége ismét és pedig 21,676 lélekkel szaporodott.

Svédország. Az ország rendei julius havában gyűlendnek össze. A koronázás Stockholmban auguszt, Christianiában pedig september hó vége felé menend véghez.

Németország. April 11-kén érkezett meg Münchenbe ő cs. kir. fensége Károly ausztriai főhg, fenséges fiával Albrecht főhggel, 's a királyi családtól legszivesebb üdvözléssel fogadtatott.

A Karlsruhei vaspálya Oosig május elsején nyitattott meg a közönség használatára.

Törökország. Fuad effendi, volt londoni ügyvivő rendkívüli spanyol követé lőn kinevezve. — A török status-ujság egyik hivatalos czikke szerint Ferik Sami pasa egy 80 főbül állott zendülő csapatot részint lekonzolt, részint szégugrasztott. Drinápolyban pedig több mint 80 fogoly ül.

Rhodusból panaszló tudósítások érkeznek az iránt, hogy mind azon javítások, melyeket eddig az ottani kormányzó Hassan pasa, kereskedés, ipar, hajózat körül tőn, most rögtön félben szakadnak. A pasa úgy látszik, más utasításokat vőn a portától, mik a korábbi üdvös rendszerrel homlokegyenest ellenkeznek. Ha ez így marad, a sziget nem sokára tönkre jut.

Görögország. A nemzeti gyűlésnek feloszlatása előtti végső munkája a követválasztási törvény volt. E szerint olly tartományok, melyeknek lakossága 10,000 lélek, egy követet választanak, tiztől húsz ezerig kettőt, 20től 30ig hármat, harmincz ezernél több lakossággal bírók pedig négyet választandak. — Elhatározá a nemzeti gyűlés azt is, hogy az egykori elnöknek Kapodistriának, mint Göröghon jötevőjének Naupliában a platan-terén emlékszóbor állíttassék.

A nemzeti gyűlés berekesztéséről némely adatokat imigy közölnek a lapok: A terem tömve volt követekkel 's hallgatósággal; a trón azon heiyen volt felállítva, mint a gyűlés megnyitásokor. Két óraker bejövén a miniszterek, a miniszter-elnök Kanaris a nemzeti gyűlés elnökének az őz Panutzos Notarasnak ő felsége nevében a megváltó rendnek nagy keresztjét nyújtá át. Mintegy három óra tájban a király helyet foglalván trónján, röviden üdvözle a gyűlést, szerencsét kívánva a bevezett munkához, 's letev az esküt az alkotmányra. Elosztatván a gyűlést Kalgis ezredest táborőrnaggyá, és királyi segédtszitté nevezte érdemeinek elismerésül. Következett ezekután számos előléptetés és kinevezés, melyek az ottani körülményekhez mérve szinte túlságosoknak látszanak.

Északamerikai egyesült státusok. Uj-York-bul érkezett újabb tudósítás szerint a haytii fokon a népesség spanyol része csakugyan fölzendült a kormány ellen, mi okbul ez, mit csak a hadsereg- és nemzeti őrségből összeszedhetett, a zendülők ellen küldé. — Matanzasi hírek szerint a nyugtalan mozgalom a feketék közt tovább terjedt, mint kezdetben hinni lehetett. 3000 rabszolga fogva ül, 's naponkint egy rész elítéltetik és főbe lövetik.

Martzius 14-kén New-Yorkban nagy gyűlekezetet tartottak a democraták vagy locofoco-pártiak Jackson tábornagy születésnapjának megünneplésére, melyben a város bírája Morris ur elnökölt. Valamint minden amerikai szónoklatoknál, ugy itt sem hiányzott a hosszadalmasság, dagály és izléstelenység.

Egyesületi közlések.

Meghívás a magyar orvosok és természetvizsgálóknak folyó évben Kolozsvárott tartandó ötödik nagygyűlésére. Hogy mindenben ami a haza, az emberiség, a tudományok, és szép művészetek előmozdítására vezet, előmenni sietünk, tanúsítják ezt leginkább azon több rendbeli hasznos intézetek, és egyletek, melyek rövid idő óta honunkban létesültek, illyen a magyar orvosok, és természetvizsgálók nagygyűlése is. Ezen összejöveletek célját nem felesleges, annyiszor a mennyiszor alkalom nyilik érinteni, annyival inkább, mivel honunkban sokan olly előítélettel bírnak, hogy ha anyagi hasznót azonnal nem látnak, ellenséges indulattal, gyakran megvetéssel viseltetnek az eféle tudományos vállalatok iránt, mi sokakban részvétlenséget gerjeszt. Szabadjon tehát nekem, kivált midőn a kolozsvári nagygyű-

lés határnapja közelget, most midőn a két testvér hazánk szorosabb tudományos érintkezése, és régi barátságos viszonyok öregbítése szándékoltatik, néhány szóval, az eléle összejövetelek eredeti céljára a közönséget figyelmeztessé tenni; melly nem egyéb, mint az eszmék kicsérélése, személyes ismerkedés, és a tudományok gyakorlati részének közéletbehozása, czélja továbbá ezen összejöveteleknek: kísérleteket tenni, a sikerülteket a közéletben létrehozni, a sok ezernyi szükségekkel, és szenvedésekkel küzdő emberiségen segíteni. Erre tudomány, de e mellett főképp tapasztalás szükséges, azt tartván, hogy embertársainknak igazán jótékonyok, csak a tapasztalás hiányának bővítésén lehetünk. Igen is, nemcsak egyesekre, de az egész honra is ily gyűlések eredményéből közvetett haszon háramlik. A külföld ismeretlen földnek tartja e hont, de kérdem egész őszinteséggel: ismerjük-e mi magunk természet tudományi tekintetben hazánkat? és kérdem: van-e a magyar orvosnak oly állása honunkban, millyet hivatalánál fogva érdemelne? pirulva, nem mellyel vagyunk kénytelenek felelni. Ily összejövetelek egyes munkákat hoznak létre, egyesekből idővel könnyű lesz egy egészet alkotni, és bizonyára ideje már, hogy honunknak eredeti kútforrásból merített természettani leírása létre jöjjön, és vajjon lehetnek-e eredetibb adataink, mint mellyeket minifáradtságunk, és tapasztalásunk után szereztünk? Hazánk természettani kincseit, statusgazdasági, műipari tekintetnél fogva kikutatni, azokat ismerni, a köz életben használni, azoknak hírt nevet szereznii, mulhatlanul szükséges, számtalan ásvány- és gyógyvizeink vannak, de mint-hogy híre nem kaptak, mind a mellett hogy szinte oly jótékonyok az egészségre, 's a nyavalyák elhárítására mint a külföldiek, inkább a külföldi ásványvizek hozatnak be, mellyekért százezerek vándorolnak ki e pénztelen hazából; már csak egy műegyetemi intézet felállítása, mi egyik feladata a jelen országgyűlésnek, mennyire teszi szükségessé, hogy előre gondoskodjunk, annak számára megkivántató műipari, természettani cikkeket gyűjtsünk. Nem hazafi kötelességünk-e nemzeti muzeumunkat, mellynek nagyszerű épületét az ország rendei ritka bőkezűségének, és szeretetvetszettel nádorunk fáradhatlan gondoskodásának köszönhetjük, pártolni. Azt tartom, nem czélunk, hogy annak pompás teremei, és csarnokai üresen álljanak, mi szegényre válik az egész nemzetnek, ha megtagadná ezen tntli részvétét és a nemzet szűkeblűsége miatt, mit távulról sem tehetni fel, a nagy és a nemzet méltóságához illő munka tökéletesen be nem fejezetnek. Széchenyi Ferencz gr. vetvén meg a gyűjtemények alapját, azokat bővíteni teljes szándékunk, bővíteni azért, hogy ne csak a szemnek szolgáljanak gyönyörűl, hanem hogy azoknak tudományos, műipari, statusgazdasági tekintetben hasznát vegyék egyesek, hasznát az egész haza: de azért is, hogy a művelt külföld lássa, hogy tudományos tekintetben nem akarunk elmaradni, lássa, hogy ismerjük hazánkat, és hogy azt, mivel a természet bőkezűleg megajándékozott, mind szellemi, mind anyagi tekintetben használni is tudjuk; és ezekenél fogva fel sem is tehetni, hogy az ország rendei, kik a haza szellemi és anyagi tekintetbeni haladását hazafi buzgalommal, és bőkezűséggel, még a jelen országgyűlés alatt előmozdítani kívánván, a nemzeti muzeum tökéletes felállítására, 's kivált annak a gyűjtemények felállításához mulhatlanul szükséges bátorokkal ellátására gondosságukat ki ne terjeszszék. E gyűjteményekben milly nagy kincs fekszik, akkor fogjuk tapasztalni, ha majd azok annak rende szerint felállítatnak. Testvérhazánk Erdélyország sem akarván elmaradni, szinte nemzeti muzeumot alapított, ezt is czélunk már csak valódi testvéri szeretetből is előmozdítani, 's örömmel ragadtuk meg az alkalmat, midőn mult évben Temesvárott tartottt összejövetelelünk; testvér hazánk részéről örömkialtásokkal fogadtuk Gyulay Lajos, és Kemény József grófoknak, 's több a temesvári gyűlésen jelen volt erdélyországi barátainknak szives meghívását, mellynek engedve, nemcsak tudományos, hanem testvéri barátságos viszonyaink szoros megalapítása tekintetéből, a magyar orvosok és természetvizsgálók ez évi ötödik nagygyűlési helyéül egyhangulag Erdély fővárosát Kolozsvárt tűzvé ki, elnöknek gróf Teleky József erdélyi kormányzó ő nagyméltóságát, titoknokoknak pedig Brassay Samuel, és Szöcs urakat választottuk. A nagygyűlés határnapjával folyó évi szeptember hó eleje jelöltetett ki, úgy hogy beírásul augusztus 30—31ik és szeptember 1ső napja, első köz-ülésül pedig szeptember 2ik napja szolgáljon. — Meg híjjuk tehát ezennel a két testvér haza orvosait, természetvizsgálóit, a tudományok 's szépművészetek kedvelőit, pártfogóit, hogy e kitűzött időben és helyen mentül számosabban megjelenni, köz czélra munkálni; a mennyiben pedig személyes jelenlétükkel nem díszesíthetnek gyülekezetünket, tudományos tapasztalataikat írásba foglalva a fennnevezett titoknokoknak megküldeni, úgy szinte természettudományi tárgyakat az erdélyi muzeum számára

gyűjteni sziveskedjenek. Ezentúli intézkedéseink hirlapok útján fognak tudni adatni a magyar közönségnek. — Költ Pozsonyban aprilis hó 30dik napján 1844ik évben. Kubinyi Ferencz a magyar orvosok és természetvizsgálók alelnöke.

Iparegyesület. Physical szertárunk gyarapítására Nagy József posztókereskedő urnak ivén a következő aláírások tettek: Aigner Ferencz 40 ft, Crettier Károly 1 ft, Fröhlich 5 ft, Fuchs Gusztáv 5 ft, Geyer János 1 ft, Heckenast Gusztáv 5 ft, Heinrich Ferencz 1 ft, Holtman Bernát 1 ft, Kanitz M. L. fia 10 ft, Koller Ignác 1 ft, Kunewalder 5 ft, Lang Antal 1 ft, Luzsa Mihály 1 ft, Martinovich Lukács 2 ft, Nádosy István 5 ft, Nagy József 32 ft, Pitsch 1 ft, Pollák Bernát 5 ft, Rozmanith Antal 1 ft, Stuller Ferencz 2 ft, Walthier Alajos 1 ft, Vecsey Sándor 2 ft, Vinkler Mihály 2 ft, össz. 100 p.ft. — Továbbá m. Pejachevich János gróf beadott 30 pftot. Perger testvérektől eddigelé már több mint 30 pft áru üveg-neműek szolgáltatottak be ingyen. Költ Pesten, aprilis 25én 1844. — Csanády, jegyző.

Iparegyesület. Nem ritkán van ugyan az iparegyesület igazgatóságának azon kellemes teendője, hogy minden rendű honfiak iránt köszönetet, méltánylást, elismerést kelljen kifejeznie különféle jótétemények, szives-ségek- és kedveskedésekért: jelenleg azonban a hála kötelessége parancsolja nyilvánosan hódolnia azon tetemes áldozatért, mellyet m. gróf Batthyány Kázmér ur a tudományos ismeretek népszerűsítésére szentelt fel. — Egyesületünk egyik czélja levén: hasznos ismereteket terjeszteni, kivált az iparkörben; e czél eszközléséül vásár- és ünnepnaponként előadásokat tartat a természet- és erőtantból is. De hogy az előadó ne csak száraz-tudományosan elvont tételeket szavaljon le székéről, hanem meg is testesítsen minden eszmét, mellyről szól, — hogy előadásait ne csak hallani és hinni kelljen, hanem látni 's belőlk meggyőződnie is lehessen: erre mulhatlanul kísérletek, mutatványok szükségesek, mik azon felül vonzókká élvezetésekké tegyék a lezckéket. Azonban ezek nem eszközölhetők, hanem ha az e czélra szolgáló physical cabinet kellőben, telvében lesz ellátva, mint azt egyesületünk pénztára eddigelé megengedé. — És ime a mitgos gróf, valamint már egyébkor nagyszerűen engedé a tudományok iránti hajlamát nyilvánolni: úgy zsenge és erőtlen kezdeményünket is hathatósan fogta pártul, midőn physical szertárunk felszerelésére 1000 pengő forintot adományozott nagylelkűen. Egyesületünk, egyik legfőbb, 's a legüdvösebb sikerrel ígérkező vállalatának istápolóját, hallgatóságunk pedig nemes jóttevőjét tisztelendik benne: azért tehát minnevünkben, és nevében természeti tudományok kedvelőinek, hála és hódolat neki! — Költ az iparegyesületi lezckebizottmányunk april. 29én tartott üléséből. — Csanády, jegyző.

Iparegyesület. F. majus 5kén, vasárnap, délután 3 órakor, az iparegyesület teremében, ülés fogván a mester-inas-iskolák ügyében tartatni: midőn arra ezennel szerencsém van a tisztelt iparos közönséget, különösen, pedig az érdemes czéheknek ez ügyben kiküldött megbízottait ismételve meghíni, egyszersmind kérem kell, hogy a minden ipartestületekhez szerterküldözött, de még eddig be nem adott aláírasi ivatek sziveskedjenek ez ülésre mindenesetre beszoalattatni. Majus 1jén 1844. Csanády, jegyző.

Iparegyesületi lezckék. Vasárnap, majus 5kén, reggel 8—9 órakor Dr. Vállas ur folytatni fogja az araeometriáról multkor megkezdett előadását, és szolani fog tapadás (adhaesio) és hajcsövesség (capillaritas) felől. 9—10ig pedig Dr. Nendtwich Károly ur a halványról (chlórról) fog értekezni. — Csanády, jegyző.

A vakok pesti intézete javára f. évi april. hónapban gyűlt kegyes adományok pengő pénzben. A 16 szeptesi városok igazgatósága által, egy vaknövendék alapítása lerovására 938 ft 13 kr.; tek. ns Temes megye részéről 33 ft 56 kr.; főtiszt. pécsi káptalan beküldött 109 ft; főtiszt. csanádi káptalan beküldött 17 ft 40 kr.; néhai főtiszt. Rác József kanonok 's prépost legatuma 20 ft; néhai tiszt. Tóth Ferencz szobodniczi lelkes hagyomány 10 ft; összesen 1128 ft 49 kr. Költ Pesten május 1ső napján 1844. Gömörly Károly m. k. intézeti pénztárnok.

Segélydíj orvos-gyógyszerészi úrváakra. Néhai Schuster János magyar egyetemi tanár emlékére magyar és erdélyországi orvosok, sebészek és gyógyszerészek adakozásából gyűjtött pénzüsszegnek egy része, azaz: ezer pengő forint díjökéül alapítatván, annak kamatja magyar vagy erdélyországi orvos-sebész- vagy gyógyszerész-árva nevelésének elősegítésére szenteltetett. Ezen

üdvös czél gyakorlati kivitelét, t. i. a tőke 's kamatja kezelését a pénzüsszeg gyűjtője magy. egyetemi tanár t. Bugát Pál ur megkeresése következtében a budapesti kir. orvosegyet elvállalván, azon tulajdonságokat ime közze teszi, mellyek a jutalomdíj elnyerésére nélkülözhetetlenül szükségesek. — Megnyerheti ezen jutalomdíjt minden valláskülönbőség nélkül 8—12 éves magyar vagy erdélyi születésű árva, kinek atyja Magyar vagy Erdélyországban az orvosi, sebészi, vagy gyógyszerészi tudományokat gyakorló, ki továbbá magyarul tud, jövendő életmódjának a tudományokat vagy művészetet választá, 's ki erkölcsi és tanulási jelességét, végre valóságos szegénységét hitelesen bebizonyítani képes leend. A folyamodók legérdemesbire 'Schuster árva' név alatt, — ha erkölcselenség vagy hanyagság a kitűzött időt meg nem rövidítik — hat egymásutáni év alatt fog elősegített neveltetésében. A félévénként járó 25 pengőforintnyi segélydíj minden april és october elsőjén adatik ki, de csak akkor, ha a növendék erényes magaviselete és szorgalma felől beküldött hiteles bizonyítványok annak további ajánlására is szolgálndnak. — Kik e nevelési segélydíjt megnyerni szándékoznak, 1844diki május 31keig hiteles bizonyítványokkal ellátott és saját kezökkel aláírt folyamodásaikat a budapesti kir. orvos egylethöz Pestre, Kötő utcába a 4dik szám alatti ház második emeletébe bérmentesen küldjék be. Jankovich Antal s. k. orvosegyesületi elnök. Wagner János s. k. titoknok.

Szabolcsbul a harmadik hang vége.*)

(Folytatásul a 'Világ' mult számához.)

Tudok megyét, mellyről a P. H. vezércikkében nem rég emlékezett, hol ezelőtt több évvel, úgy hozván magával a körülmény, vendégségre a megye több ezereket költött — előlegezven azt a házipénztárból, — 's mikor visszafizetni kellett volna, nem volt honnan. Csakhamar találtak módot: építettek papírosan a háziadóból egy hidat, 's ezt ismét csak hamar a víz elvitte, 's meg volt fizetve a vendégségi költség; ezt azonban később, bosszúsúlte delatio világra hozta, a büntetés el nem maradt, de vajjon a házi pénztár kármentesítve van-e? nem tudom. Tudok megyét, mellyben a számvévő pénzben szükölködven magán rögtön segített: ment helyesgről helyesre — a bírákat számadoltatta, convincálta, — a convictiót felszedte 's szépen ellette. — Tanúja voltam több esetnek, hol a falusi jegyző több adót vetelt ki, mint kellett volna, az adózók könyvecskéjét meghamisította, kevesbet írván, mint a szegény adózó beadott, vagy a már beadottakat kivakarván. Tudok történetet, hol az irástudatlan bírák, kik rováson dolgoznak, a földesur által számadásra behivatván a rovásból egy darabot elváltak. Van számos helységben oly eset is, hogy többen krajczárik adókat befizettek, mégis az egész helységen a nagy restantia; öt és hat év mulva a szükséges felügyelés hiányában ki fogja fizetni az elmaradott tartozást? — nem fogja-e vert vinni a veretlent?

A nemesi pénztárok sem kezeltetnek jobban: vegyük p. o. az országgyűlési költség mikinti fizetését; tudok megyét, mellyben az országgyűlési költség kivetésekor az alispánokra, szolgabírákra, szóval a tisztikarra és ehez közel állókra volt tekintet. — Tudok megyét, mellyben az illető szolgabírák említett országgyűlési költségek beszedésére indulván, — a kivett summákon felül még minden egyéntől szolgabírói, és eskütti napidíjak vétettek, p. o. ha szegény nemestársom országgyűlési költsége 20 kr. volt, fizetelt az árva 2 fr. 20 krt, vagy legalább 1 fr. 20 krt 's mindjárt háromszor, sőt hatszor is többet; és így szedett a szolgabíró országgyűlési költséget egy nap 3 fot. magának 9 frtot. Tudok megyét, melly egyéneket küldött tisztelkedni a nemesség költségen, — a költséget a domesticából előlegezven, a tartozás talán maig is lerovatlan.

Ime egy legio adatok, még pedig uraim! megczafolhatlanok. — Ezeket így tudván, undorodni kell minden fizetéstől. — Vagy tán ezeket is hátulsó ajtócskának mondjuk, mellyek azért hozattak fel, hogy köpenyül szolgáljanak a fizetni-nemakarásnak; ám legyen, gyanúskodjanak a mint tetszik; — inkább ezt tűrjük, mint az aránytalan 's így méltatlan kivetéseket, és még az így befizeltetteknek is czéllal ellenkező sikeretlen kezelést; — mert nem mindennek adatott meg egy nyilatkozhatni: én fizetek ide is, oda is, nem törődven azon, akár hová teszük, csakhogy lelkisméretem nyugodt legyen, 's tudjam, hogy polgári kötelességemnek megfelelek, herének ne neveztessem. — Ez így első pillanatra szépen hangzik; igen, de ha mélyebben vizsgáljuk, nem áll. — Mert a mint egyrészt polgári kötelességemnek megfelelek, ha minden haladék nélkül a fizetendőket megfizetem; úgy másrésztől mulasztom polgári kötelességemet, ha ezen pénzüsszeg hű kezelése felől nem gondoskodom, 's e szerint mit amott jót cselekedtem, itt vesztettem — annyi vagy kevesebb, mintha mit sem tettem volna. Erre az lehet a válasz: Barátom, a pénz kezelése felől soha se gondoskodjál, mert az nem minden ember eszéhez való, — csak fizess, a többi a mi gondunk leand. Már azért sem fizetek; — mert ha pénzkezelés ily nagyban, nem minden eszéhez való is, — mennyire rövidlátásom engedi, fáradtsággal keresett pénze-

*) A jelen becses értekezést — mikép legközelebb mult számunkban már megérinteni tartozunk volna — egyéb szinte korszerű közlendők halmaza miatt, már hónapok óta tartogattuk szerkesztői székrenyünkben; mindenesetre az elavulástól megóni akarván, egyszersmind ohajtván, hogy érdekével hasson, — ime helyet nyitunk annak lapjainknak. Szerk.

met csak jóra kívánom használni; erről engem, és másokat is a lehetőség előre meggyőzni, a különben nem kötelezősnek mulhatlan feltétele, p. o. jönne valaki hozzám, 's mondaná: hallja az ur! építsünk gőzgépeket. Ennél jobban kapok az alkalmon anélkül, hogy bővebben vizsgáljam, mennyire fog a gépelem hasznomra lenni: megelégedvén azzal, hogy a magát művésznak mondó hasznosítót; 's mindjárt pénzt adok; mikor már hasznosítót várnék, még folyvást kár mutatkozik; mert először a gépelem, — másodsorban rosszul kezeltetik; 's vigyázatlan kiadásom engem tönkre tesz. — Már most panaszkodom, hogy mily pörül jártam! kiki azt fogja mondani, tulajdonítsam magamnak. Legalább annyit nyertem, hogy máskor ily esztelenül eszelekedni nem fogok. Ily nyereséget azonban se magamnak se másnak nem ohajtok. Nem lehet továbbá, a közterhekben ily nézetből részt venni nem akarókat herékhez hasonlítani; mert erre még könnyen azt felelhetik, hogy herék nélkül a legnépesebb kas is hamar kipuhtul.

Az előbbiekre megint visszatérve ismétlem, hogy fizetésünk üdvös csak akkor leend, ha aránylagos kivetésen, és igazságos kulcsan fog alapulni. — Mert ha a most dícsért divatos kivetés tovább is nyomni fog; — ha a kivetésben tekintet leend a személyekre: ugyanint nemesi fizetés-kor a tisztviselőkre, 's ezekhez közelállókra; ha a szegény adózó, egyik község a másik felett jobban fog terhelhetni azért, hogy az illető tisztviselő építendő házához követ nem hordott, vagy gazdálkodását napszamosokkal elő nem segítette: így minden fizetés mind rajtuk nemeseken, mind a nemtelen adózók elviselhetlenül nyomasztó teher leend.

Ámde ha az urbéri rendezés országosan bevégezve, 's a földesuri birtok tisztába hozva leend, minden ily visszaélésnek elejét veendjük 's a fentebbiekhez hasonló panaszok megszűnnek. Engedd is o magyarok istene!!! hogy a nemzet biztos átalakulását gátló 's jellemét szennyező számtalan visszaélésnek eleje vétsék, és eféle embertelenségek gyökerestül kiirtassanak. —

Igen, de míg a rendezés és arányosítás létesülne, fogják sokan mondani: hát addig hazánk virágzását előmozdító munkálkodásainkkal megszűnjünk? koránsem! mert ambar, mint mondaná, az aránytalan teher majdmajd elviselhetetlen, — mit egy gőzös példájával kívánok kézzelfoghatóvá tenni. Mi csökkentené gőzhajón az utasok számát jobban, mint az aránytalan fizetés: p. o. ha egy mázsa teherrel egy utastól 30 kr. már a másiktól szinte egy mázsáért egy forintot vennének. — Nem úgy van-e? hogy, ha csak elidegeníteni nem kívánók az utasokat sőt megszűntetnünk a gőzhajózást, e dolgon minél előbb segíteni kellene: lehet azonban addigis elönnünk, míg ezt törvényileg létesítünk: csak hogy bizonyosok legyenek az általam javasolt igazságos kulcs minél előbbi létrehozása felől. Csekély véleményem e részben itt következik. Fogadjuk el mgos gr. Széchenyi István indítványának azon részét, hol pénzt kölcsönözni javasol. Vegyünk fel kölcsön 100 millió pengő forintot, vagy kevesebbet, a mint t. i. jobbnak fogjuk látni; de koránsem a külföldtől, — mert ez ellen 99 okom van, mellyek közül azonban csak egyet említek, t. i. hogy a negyedik milli pengő forintnak, mellyet mint kamatot fizetnénk, egy fillér hasznát sem látnók, és keservesen kellene ezen negyedik milli pengő forintot külföldre kivándorlását éreznünk. Már pedig negyedik milli pengő forint egy rakásos szép pénz, mellyel magával is, — ha mindjárt nem sokra, de valamire mégis mehetünk. Ne a külföldtől kölcsönözzünk hát, hanem mondjuk ki törvényileg: a nemzetnek egy országos pénztárának kell lenni (minthogy valló törvényeségeink is már fenállnak) mellynek alapja legyen 100 millió pengő forint. Már most hogy ez létesüljön, vessük ki ideiglen is, míg föntebb javaslatom teljesítve leend, a nemesség közt ezen 100 millió pengő forintot, nem mint a nagy polgár csak birtokra, hanem életnemre, kereskedésre, mesterségre, sőt személyre is — osztályozat szerint: — mivel az investícióknak jótékonyasága ezekre egyiránt kiár. P. o. énám esnék a 100 millióból 100 pengő forint; — ha utolsó darab ruhám eladnám is, letenném; 's tudom, velem együtt ezeken is. Innét merem következtetni, hogy, ha fele nem is, egy ötöd része az egész összegnek egyszerre befizetetik. Így 20 millió pengő forintja készpénzben van az országban, a rögtönös szükségekre; — és ha ez még a kötelezőkön lévő 80 millió forint 6 percent-jével a tüstint teendő költségek fedezésére elég nem volna, — ám kölcsönözzön az ország a szükséges mennyiségig, de csak a hazából; mert én fel nem tehetem, hogy a még 10—20 millió szükségeseit az ország biztosítványa mellett a hazából kapni nem lehetne. E szerint az ország a szükséges 100 millió magától kölcsönözvén a 75 millió pengő forint percentum ben marad az országban. Országos szokásainkkal meg egyező, a dolgot megkedveltető 's azért igen kívánatos volna, hogy, kik tartozásaikat befizették, azok-

nak azonnal; kik pedig a törlesztés útján, azoknak a törlesztés végével egy országos pénztári részvény adatnék. — Nincs kétség, hogy ezen eszmével az adó ellenségei meg fogják barátkozni, — főleg azok, kik velem együtt a birtokot azon elvből nem kívánták, 's nem kívánják adó alá rekeszteni, nehogy utódaiknak csak legkisebb okot is szolgáltassanak méltó nehezítésre, miszerint a dícső eleiktől nyert szabad és minden tehertől ment birtokot hirtelenül kezelevén szolgálai teher alá rekesztették. Mert ki felel a következősekről? vajjon az örökös adó elvállalása mit szülhet? Volt már a nemzetnek vagyona is; 's már azzal hogy volt! — meg kell elégednünk. —

'S a mint mi méltán nehezeltünk eleinkre ezért: úgy nem ok nélkül vádolhatnánk minket ismét maradéknak, ha a nemesi szabad birtokra terhet fektetnénk. — Járuljunk hát garasainkkal a haza oltárára és gyűjtsünk annyit, mennyi egy országos pénztár alapításához megkívántatik; — birtokainkat azonban külföldi kölcsönrel az utolsóig ne terheljük; mit a tervező nagy homfi is, — ha ugyan lehetséges. — hiszem helyeslend.

Könyvet kellene írnom 's nem hírlapi cikket, hogy e részben nézetimet ohajtsám szerint kitarthatnám. Elég legyen a mondottakhoz még azt hozzá tennem, hogy a külföldön a pénzkivétel inkább elősegíti, mint a behozást előmozdítaná; annyi ugyan igaz, hogy 100 millió pengő forintot egyszerre bejőne hazánkba, igen! de az nem elég, hogy Budapestre érkezett, mert az által még nem éreznők jótékony hatását; hogy pedig költeni szerető magnásainknak 90 milliót 6 percent kamatra kiosztanánk, még az sem elég az üdvösségre; mert ezzel csak alkalmat adnánk bővebb költésre, és így a felvett 90 millió pengő forinttal magnásaink mulatás kedvéért külföldre ki-kivándorolnának, 's így a milliókat ismét kivinnék. Ehez járul még, hogy mi, kik nem külföldön keressük garasainkat, a töke-törlesztést is ide értve, öt millió pengő forintot évenként külföldre küldenénk. De még az állítandókra fenahagyott 10 millió pengő forintból és a magnásaink által fizetendő kamatból is néhány forintocská hazánkba elbucsnának; mert alkalmas materiálknak nem léte miatt azokat a külföldön kellene megszerezniünk; — szakértő mesteremberek hiánya miatt külföldre kellene folyamodnunk; és ezek ismét annyit a mennyit pénzünkben kivinnének. Igyekezettünk tehát következetesen oda kell irányozni, hogy a negyedik milli, mellyel nem sokat ugyan, de mégis valamiképp csak tehetünk, minden hazán nélkül évenként hazánkba ki ne vándoroljon. — Mert egyik fő feladata a pénzkészítésnek — egyeseknél úgy, mint nemzeteknél — az: hogy a kiadás lehető legkisebb, a bevétel pedig minél nagyobb legyen. — Bár az annyi jámbor ohajlások a nemzeteket emelő kereskedésre nézve valahára már valósíthatnának; mert csak egy águ kereskedés is a száz milliónyi tökélt leghamarabb — sokszorozhatná. — Vegyük csak példának a dohánykereskedelmi cikket, mennyi haszonnal lehetne ezt a nemzet kereskedési tárgyává tenni? melly most számtalan zsidó factort, és külföldi kereskedőket önzőnel gazdagít; nem említem a számtalan módot, mellyek mint meg annyi források országos pénztárunk csekély esermélyét nagy folyóvá nevelhetnék.

Mindezeket most így elősorolva, a már igen hosszúra terjedt, pedig elég röviden adni kívánt cikket bevégeztem. De legyen szabad még egyszer röviden azokat előidézni, mellyek forró ohajtsómat létre segíthetik. — Hogy a nemzet ezen alkalmas időben a kártékony szakadások és főleg jelen időben annyi ingerültséggel járó felekezettesség kibékítésére és egyesítésére kitérhetőleg gondoskodjék; a rendezés és arányosítás létesítésével kinekinek tulajdonát — saját rendelkezése alá adva, az egész magyar hazát megkívántató tiszta állapotba helyezze; az országos pénztár kezelését ügyes szilárd jellemű egyedekre bizza, kik az országgyűléstől a teendőik iránt utasítást véve, jövő országgyűlésen eljárásokról számolván, ettől az ismét teendőkre utasítást nyerjenek; az urbéri rendezés által, majd az örök-megváltást állandó lábra állítsa; ekkint a 10 milliónyi lakosság egybeolvadását megközelítse, és az egészet szabad boldog nemzeté nevelje; hogy a pozsonyi bérezeztől kezdve egész a máramarosi bérezezig, sőt a magyar szent korona árnyékában minden ajkú atyánkfiai édes örömmel nyissák meg ajkikat a kedves magyar nyelvnek, — mert a magyarok nagylelkűsége már meg fogta ezt érdemlenni. Vajha a magyar nemzet így felvilágosodva, napról napra gazdagodva, magyarosodva, nevelve, egyesülve elérhetné azon nemzeti erőt, mellynek igazságos használatával hazáját nagyra emelvén — én még egyszer tollat ragadva örömmel vallhatnám meg: hiszem már, hogy a magyar nemzet felvilágosodott, erős és igazságos, és elérte a lélekismereti megelégedéssel pártult boldogságot; — mellyért a magyar utódok a most élők majdan zöld sírjait ékes virágokkal díszíteni, és ezeket háladatos kö-

nyekkel öntözni bizonyosan meg nem szünendnek; azon nagyoknak pedig dícső porait, kik a haza előmenetelében munkálni fáradoztak, áldani édes kötelességöknek ismérndik. —
Vida József.

Hírlapi kalászkok.

Pesti Hírlap (348 sz.) Vezércikk: „Kivetés és kezelés.“ E cikkben szerző a telekdíj ellen felhozati szokott észrevételek harmadik osztályára nézve iparkodik felvilágosítást adni: melly is három tételre szakad: a) Jó volna a telekdíj, de a jelen pillanatban lehetetlen; mert az igazságos kivetésre nincsenek elődolgozataink. — Erre nézve mondja, mikép nem hiheti, hogy ollyasféle, „portális“ összeírás érthetnének az elődolgozat alatt, hanem egyenesen cadastert. A cadaster rövid értelmezéséből, hogy az t. i. egyes emberek földbirtoka minden darabjainak száma, kiterjedése, alakja és természetének fölvétele 's összeírása, kiviláglik: hogy tömördek időt 's roppant költséget kíván, 's hogy nálunk bizonyos elkerülhetlen előzmények nélkül lehetetlen, vagy legalább czéltalan 's haszontalan. Felhossa például Franciaország, hol 1802ben kezdetett meg a cadaster kidolgozása, 's még most sincs bevégezve, kerül pedig már 150 millió frankba, 's ha ma használni akarják, el kell vetniük az egész 42 éves munkát, 's újra kezdeniük. Nálunk a cadaster, ha szinte nyomban hozatnék is törvény az urbéri rendezésekre 's elkülönzésekre — legalább tíz évig még lehetetlen. Azon urak tehát, kik ezzel takaroznak, mondják inkább ki, hogy nem akarnak semmit fizetni, a cadaster lehetősége nem elégséges akadály. Legrosszabb esetben úgy lehet kivetni a telekdíjat, mint eddig a subsidiumok kivételtek. Az öt millió évenkénti törlesztő adótul sem kell megijedni; mert ő azt hiszi, hogy gr. Széchenyi is meg lesz elégedve, ha 100 millió kölcsön helyett csak 50 millió is, 5 millió telekdíj helyett 2½—3 millió meg is keresztül. — b) Tapasztalásnál fogva méltán kételkedhetünk: képesek leszünk-e a behajtást olly szigorú-pontosan eszközölni, mint azt a nemzeti becsülettel garantizált kötelezettség kívánja, mert a pontatlan fizetés büntet közönsnek el kell ismernie. Három gyógyszer ajánl: minden practice lehetséges indirect adózást, miből a netán elmaradó behajlatlan összeg pótolassék; a kölcsön kamatfizetése mindig a mult évi telekdíj-jövedelemből fizetessék; a telekdíj-pénztárnokok minden lehető hatalommal felruházassanak a behajtásra. Egyenkint ezektől mitsem vár, de mind a hármat összevéve tán süketek ígérhetnek. — c) Vajjon a kezelés körül nem jövednek e közbe olly igények, mellyeken az egész terv hajótörést szenved? Nemely-lyek kormányi jót-állást emlegetnek; ő ez eszmében zavart lát, mert az ország csak törvény nyomán vehet fel kölcsönt, a törvény alkotásába pedig a király is befoly, 's így már itt befoglaltatik az egész 's együttjöttállás, de csak e 's egyedül egy e czéla fordítandó külön stajus-jövedelem alapjain. Ki illy biztosítékra nem ad kölcsön, azzal nem szerződhetünk. A kormány, mint nem csupán magyar, hanem összes birodalmi kormányok jótállása fogalomzavar 's körünkön kívül esik, mert a birodalom többi tartományinak jövedelmiből nem állhatnak jót értünk. Ha illy korlátok közt nem kapunk pénzt, vége az egész tervnek; ha kapunk: felelős országos kincstár-nok kezelje. Ha pedig olly demoralizált nép vagyunk, hogy így sem bízhatunk, hagyjunk fel mindennel, mert így országos kincstárt semmi uton sem fogunk felállíthatni.

Nemzeti újság. (35 sz.) „A status kötelessége“, című értekezés Vik szakasza hosszasan fejtegeti ismét 's demonstrálgatja azon tételt, különféle példákkal felfűszerezve: hogy nem a jövedelem-szaporodás, hanem a jó, czélszerű nevelés teheti az embert erkölcsössé.

Szerkesztő: Szevvey József.

HIVATALOS JELENTÉSEK

Csökök.

14145. Sáros vármegye törvényszéke felírása szerint. Komlós helység lakosa ns Ketzér Gusztáv hitelezői csödületének határnapja f. évi június 21re tüzetvén ki. perügylőül Dirner József tsztlb. megyei alügyész. tömeggondnokká pedig Both Tamás tb. nevezett. Költ sz. Györgyhó 18én 1844.

14387. Zemplén vármegye jelentése szerint, kivált. Tisza-Tokaj mezőváros tanácsa által, vagyonában megbukott Kohn Ábrám Dávid izraelita kereskedő és Krigler Mátyásné Schöberl Magdolna aranyas nevi kincstári uradalmi vendéglő alhaszonbérője ellen csödületi per rendeltetett, 's a hitelezők megjelenésére f. é. m. a. j. u.

22ik napja tüzetvén ki. Kohn Ábrám Dávid bukott tömege gondnokául ideiglenesen ns Crausz Imre tanácsos, perügylőül Pramer Antal ügyvéd, Krieger Mátyásné Schöberl Magdolna bukott tömege gondnokául pedig ideiglenesen Birinyi József, perügylőül Szabó Imre István ügyvéd rendeltetett. Költ sz. Györgyhó 17én 1844.

14396. Komárom vármegye csödtörvényszéke jelentése szerint, vagyonukban megbukott öz. Gyurtsy Boldizsárné, Burdás Katalin, és Gyurtsy Jusztina komáromi lakosok ellen csödület indított, 's a hitelezők megjelenésére f. é. majus 31ik napja határidőül tüzetvén ki, ideigleni tömeggondnoknak Nagy Antal tsztlb. alügyész, perügylőnek pedig Kürthy Alajos tsztlb. főügyvéd nevezetvén. Költ sz. Györgyhó 17én 1844.

Csödszünetés.

14755. Temes vármegye törvényszékének jelentése szerint Stummer Ignác szinnerszegi uradalmi volt kasznár hitelezőivel barátságosan megegyezvén, az ellene rendelt csödüper megszünetett. Költ sz. Györgyhó 17én 1844.

Kötelezvény-szemmisítési hirdetés.

14505. A Hajdú kerület, hadházi lakos néhai Csizsár Mihály zártomégét követőleg, Vámos-Pécs városát pedig szenvedőleg illető, 's Somossy Mihály tömeggondnok nyugtatványa szerint kifizetett, de nevezett hitelező unokája Fényes Zsuzsanna férje Kralovánszky Lajos nyiregyházi lakos által letartóztatott, 1000 v. ftról kiadott kötelezvénynek szemmisítését országszerte hirdetteti. Költ sz. Györgyhó 17 1844.

